

“Want het probleem is niét dat we niet op de goede weg zijn, het probleem is dat we zo makkelijk vervallen in oude patronen. Het probleem is niét dat we geen ronde wielen willen¹, het probleem is dat de huidige regels en richtlijnen werken als vierkante wielen en meer druk veroorzaken dan ze tijd bieden voor reflectie. Het probleem is niét dat we er niet vol voor gaan, het probleem is dat we onvoldoende stilstaan.”

Aan: commissie toekomst accountancysector

Van: R.F.H. (Reinier) Veld RA

Adres: Chopinlaan 96, 5653 EX Eindhoven

e-mail: reinierveld@hotmail.com

Eindhoven, 31 oktober 2019

Betreft: reactie op consultatie voorlopige bevindingen cta

Geachte leden van de commissie,

Allereerst dank voor het vele werk wat u heeft verzet en de uitgebreide rapportage over uw voorlopige bevindingen. U geeft een kritische blik op de stand van zaken, dat u uitdrukt in termen als ‘aanleiding voor zorg’[251], ‘niet acceptabel’ [247] en ‘niet aanvaardbaar’ [250]. In zijn algemeenheid zou ik in de conclusies en aanbevelingen daarom meer stellingname verwachten. Dit zal ik hieronder nader uitwerken.

Bovenstaand citaat is mijn afsluiting bij de laatste NBA dialoogsessie over cultuur en vat de kern voor mij samen. Thuis, met mijn driejarige zoontje op schoot en mijn zesjarige zoontje op school, leg ik de laatste hand aan deze reactie. Zij zijn nog in de fase waarin de topvoetballer, politieagent en uitvinder willen worden. Het is een grote stimulans bezig te zijn met de toekomst van een prachtig beroep met zoveel kwaliteit.

“Laten we kwaliteit niet zo bezeten najagen dat we het voorbij lopen”.

- i. Deze zin, naar analogie van Kierkegaard, was mijn laatste zin bij zowel de pitch bij één van de rondetafelgesprekken over cultuur van de commissie als bij de laatste NBA dialoogsessie over cultuur. Een belangrijk aspect in uw interim rapport illustreert dit en daarmee ben ik het grondig eens. Het betreft de compliance-kwaliteit.
- ii. De **compliance-kwaliteit** heeft een dusdanige focus dat het risico bestaat dat de accountant mist wat er werkelijk speelt. De compliance-kwaliteit die het **werkplezier**² van veel jonge accountants in de weg staat. De compliance-kwaliteit die eerder zorgt voor meer **(werk)druk** dan voor minder. Werkdruk die feitelijk voorkomt uit groepsdruk. Groepsdruk van de omgeving en toezichthouder, waardoor er meer aandacht is voor het afwerken van lijstjes, werkprogramma’s en checklisten. Die zo volledig zijn dat de **essentiële onderdelen** juist wegvallen tussen de rest en die afleidt van het **adequaat opleiden** van nieuwe accountants

---

¹ Hierbij verwees ik naar een afbeelding van hollen mensen die aanbod van ronde wielen afwezen omdat ze te druk waren met het sjuwen van stenen in een kar met vierkante wielen.

² <https://www.accountancyvanmorgen.nl/2019/01/24/kwart-jonge-accountants-huilt-om-zn-werk/>
<https://www.accountancyworld.nl/7/nieuws/1909/bijna-kwart-accountants-overweegt-bijna-wekelijks-om-te-stoppen.html>

'on-the-job'. In dit kader wijs ik er graag op dat ook de toezichthouder een rol heeft bij het **aantrekkelijk** maken of houden van het accountantsberoep.

- iii. Een tweede punt wat ik erg onderschrijf is dat **continuïteit en fraude** een prominente rol moeten krijgen in de accountantscontrole. Hieraan zou ik **interne beheersing** willen toevoegen, wat ook tot uitdrukking komt bij het onderwerp in control statement. Met een adequate interne beheersing kunnen fouten en fraude worden voorkomen of gedetecteerd en gecorrigeerd en bestaat er voor de accountant meer gelegenheid werkzaamheden uit te voeren op continuïteit en (management) fraude. Aangezien **niet-financiële informatie** steeds relevanter wordt ben ik het oneens met de commissie, dat dit niet hoeft te worden voorbehouden aan de accountant. In het maatschappelijk verkeer bestaat sterke en toenemende behoefte aan deze informatie en daarmee aan de toetsing van de **betrouwbaarheid**. Mijns inziens kennen beide vormen van informatie vergelijkbare risico's ten aanzien van het bewust of onbewust onjuist weergeven van de informatie. Vaak gaan **tendenties** voor financiële en niet-financiële informatie hand-in-hand. Een vakgebied waarop de accountant juist is toegespitst. Ik kan mij wel voorstellen dat de commissie hierbij mogelijk in overweging heeft genomen dat eerst de wettelijke controle van financiële informatie op orde moet zijn.

“De dwaling is bij enkelingen een zeldzaamheid, bij groepen de regel”.

- iv. Een onderwerp dat ik mis in het interim rapport, wat ik eerder in mijn pitch en inleiding bij de dialoogsessies prominent onder de aandacht heb proberen te brengen is **groepsdruk**³. Hiertoe heb ik in de dialoogsessie Nietzsche aangehaald: *“De dwaling is bij enkelingen een zeldzaamheid, bij groepen de regel”*. Groepsdruk door peers als gevolg van de structuur van promotie en beloning. Groepsdruk door leidinggevenden voor een goede realisatie op de opdracht. Laten we kritisch zijn op onze **communicatie** naar collega accountants en assistent accountants en welke boodschap we afgeven en de groepsdruk die we daarmee zelf creëren.
- v. Want anders dan u in het interim rapport, concludeer ik dat de groepsdruk in grote mate veroorzaakt wordt door structuren. **Cultuur volgt structuur**, heb ik hiertoe gezegd en geschreven. Op z'n minst kan een cultuurverandering niet zonder structuurverandering⁴. In deze structuurmodellen betaalt de gecontroleerde de controleur en dichtten we soms audit gaten met meer- of advieswerk (binnen dezelfde klant). Dit leidt juist af van focus op kwaliteit en draagt bij aan de uitholling van het tarief, zoals ik eerder schreef in mijn blog *'ongewenst en onvolwassen'* op accountant.nl. In dit kader wil ik toevoegen dat ik het oneens ben met de observatie dat een gebrek is aan **inherente drive**. Ik zag en zie dat, in elk geval de jongere generatie, intrinsiek gedreven is een goede audit uit te voeren met het **maatschappelijk belang** voorop. Vooral de **onzichtbare muren** van de structuren (groepsdruk) zorgden voor institutionalisering. Laten we kritisch zijn op onze **werkprocessen**,

---

³ https://www.wodc.nl/binaries/samenvatting_tcm28-70150.pdf
<https://www.nyenrode.nl/docs/default-source/pdf-newsroom/rapport-nbu---nba-yp---opvattingen-over-het-accountantsberoep-mei-2018.pdf>

⁴ <https://www.managementsite.nl/4-factoren-die-organisatiecultuur-benvloeden>
https://r.search.yahoo.com/_ylt=AwrJQ54Q7btdDzsALBs0AopQ;_ylu=X3oDMTByZzJoOXByBGNvbG8DaXlyBHBvcwM0BHZ0aWQDBHNIYwNzcg--/RV=2/RE=1572625808/RO=10/RU=https%3a%2f%2fwww.veiligheidskunde.nl%2fstream%2fcongres2013p-organisatorische-structuur-cultuur-en-interactie-en-de-mogelijke-rol-van-macht-daarbij-door-frank-guldenmund/RK=2/RS=71QKaWmy3OuurTiXUMxVuSRbAl-

de groepsdruk die uitgaat van de wijze van calculeren, plannen en organiseren. De NBA green paper structuurmodellen vond ik in dit kader een voorbeeld van **onvoldoende zelfreflectie**. De opmerking dat “kantoren hebben geweigerd informatie aan te leveren” ten behoeve van de Factsheet vind ik hierbij ontstellend [241].

Hij zag dat het goed was en toen kon de accountantscontrole beginnen...

- vi. Een ander aspect waarbij ik me erg kan aansluiten is het **in control statement**. Laten we afstappen van het adagium “*we gooien er een accountantscontrole over heen en dan is het goed*” en beginnen met “*het is goed en nu kunnen we starten met de accountantscontrole*”. Een belangrijk aspect dat ik hier mis (en ook in de rest van het rapport onderbelicht blijft), is de **interne audit functie**. Onrealistische verwachtingen, overigens vaak veroorzaakt doordat de **communicatie over de verwachtingen** van de klant onvoldoende is, veroorzaakt groepsdruk door klanten, zoals ik dit heb genoemd in de dialogosessie. Laten we kritisch zijn op onze **communicatie** naar de klant, welke verwachtingen we hiermee rechtvaardigen en welke groepsdruk dat me zich meebrengt. Hier zie ik overigens een grote uitdaging. In mijn eerder genoemde blog ‘*ongewenst en onvolwassen*’ refereerde ik aan de, in mijn ogen, onvolwassen structuren bij controleklanten.
- vii. Wat ik bij dit onderdeel mis is een analyse van het effect van (on)duidelijkheid van verslaggevingsregels op het vermogen van de accountant tot een professioneel-kritische houding. Bieden bijvoorbeeld fair value bepalingen teveel onduidelijkheid en/ of ruimte ten aanzien de waardering van posten in de jaarrekening? Immers, de accountant toetst aan normen en waar deze meer ruimte bieden, heeft dit een potentieel verhogend effect op de druk op de accountant. “*Het klopt wel, maar het deugd niet*”, geeft hierbij in de praktijk weinig handvatten. In dit kader wil ik de commissie wijzen op de **objectivering van het niet pluis gevoel** van verpleegkundigen⁵.
- viii. Oneens ben ik het met de aanbeveling tot het - onder bepaalde voorwaarden - **toewijzen** van een accountantsorganisatie aan een cliënt. Dit doorkruist juist het principe dat een cliënt uit **moreel-ethische overwegingen** kan worden geweigerd en leidt mogelijk juist tot onevenredige druk op accountants en beperkt daarmee mogelijkheden de uren te besteden aan een goede audit bij een cliënt waarbij de risico’s uit moreel-ethische overwegingen acceptabel lijken.
- ix. Het toezicht op accountantskantoren is voor mij een onderwerp waarmee ik minder van doen heb. Wel kan ik mijn vinden in de conclusie en aanbevelingen van de commissie die betrekking hebben op het meer **uniformeren van het toezicht** en gericht op **kwaliteitsbeheerssystemen** meer dan op dossiers. Dit consistent met hetgeen ik heb geschreven onder interne beheersing.

“Start with the end in mind”

- x. Ter afsluiting kan ik mij vinden in de conclusies en aanbevelingen van de commissie omtrent de **controlekwaliteit**. Een objectieve en eenduidige maatstaf ontbreekt, wat vergelijking onmogelijk maakt. Een goede **oorzaak-gevolg redenering** kan hierbij helpen, door te **starten** met wat (de **definitie** van) controlekwaliteit is, dan te kijken welke **factoren** ten grondslag liggen aan controlekwaliteit en vervolgens de **indicatoren** te bepalen om de factoren te

---

⁵ <https://www.skipr.nl/blogs/id3690-%27niet-pluis-gevoel%27-van-verpleegkundigen-kan-levens-redden.html>

meten. Om consistentie te waarborgen is het belangrijk vast te stellen hoe data verzamelt en verwerkt dient te worden en resultaten getoond.

Samenvattend, als antwoord op de door u geformuleerde vragen,

1. Deelt u de hoofdconclusies van de CTA? Zo nee, waarom niet?

De hoofdconclusies zijn niet eenduidig herkenbaar. Een van de conclusies die ik niet deel is de 'inherente drive' [9], zie mijn opmerking hierover in alinea v. Voor het overige verwijs ik naar vraag 2. Ik herken me in de stelling dat alleen het terecht of onterecht een goedkeurende verklaring afgeven [172] niet volstaat. Het miskent dat ook 'per ongeluk' de juiste verklaring kan zijn afgegeven [186]. Echter is dit mijns inziens wel een betrekkelijk eenvoudige en objectieve maatstaf voor het meten van kwaliteit.

2. Bent u het eens met de aanbevelingen van de CTA? Zo nee, waarom niet?

Oneens ben ik het met

- aanbeveling I (deel over niet-financiële informatie), zoals beschreven in alinea iii.
- aanbeveling IX, zoals beschreven in alinea viii.

Eens ben ik het met

- aanbeveling I (continuïteit en fraude), zoals beschreven in alinea iii.
- aanbeveling II, zoals beschreven in alinea vi.
- aanbeveling IV-V, zoals beschreven in alinea x.
- aanbeveling VIII, zoals beschreven in alinea iv-v.
- aanbeveling XII, niet nader uitgewerkt.
- aanbeveling XIV, wat volgt uit diverse alinea's, zoals ii, iv, v.
- aanbeveling XV-XIX, zoals beschreven in alinea ix.

Ten aanzien van de overige aanbevelingen heb ik een neutrale houding.

3. Mist u onderwerpen in het interim rapport van de CTA? Zo ja, welke?

Ja, de onderwerpen die ik mis en hierboven heb genoemd zijn de volgende.

- Concrete(re) stellingname ten aanzien van de structuurmodellen, zoals ik beschrijf in alinea v. De conclusie dat onderzoek geen eenduidig beeld schetst van een model dat meer gelijk gerichtheid waarborgt tussen werk van de accountant en maatschappelijk belang, is mijns inziens onvoldoende.
- De invloed van groepsdruk voor ongewenst cultuur en gedrag, zoals ik beschrijf in alinea iv-v.
- Interne beheersing als prominent onderwerp van de controle, in aanvulling op o.a. continuïteit en fraude, zoals ik beschrijf in alinea iii.
- Volgend op het punt hierboven, de interne audit functie, zoals ik beschrijf in alinea vi.
- Analyse van de onduidelijkheden en ruimte in verslaggevingsregels en het potentieel negatieve effect hiervan op de kwaliteit van de accountantscontrole, zoals ik beschrijf in alinea vii.

Graag ben ik bereid een nadere toelichting te geven op bovenstaande. Bij het vervolg en afronding van uw opdracht wens ik u veel succes en wijsheid.

Hoogachtend,

R.F.H. (Reinier) Veld RA